

Hallintovaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi lentoliikenteen matkustajarekisteritietojen käytöstä terrorismin ja vakavan rikollisuuden torjunnassa sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi lentoliikenteen matkustajarekisteritietojen käytöstä terrorismin ja vakavan rikollisuuden torjunnassa sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 55/2018 vp): Asia on saapunut hallintovaliokuntaan mietinnön antamista varten. Asia on lisäksi lähetetty perustuslakivaliokuntaan lausunnon antamista varten.

Lausunto

Asiasta on annettu seuraava lausunto:

- perustuslakivaliokunta PeVL 29/2018 vp

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- neuvotteleva virkamies Jouko Huhtamäki, sisäministeriö
- rikostorjuntayksikön päällikkö, kommodori Matti Lallukka, sisäministeriö
- erityisasiantuntija Virpi Koivu, oikeusministeriö
- hallitussihteeri Teija Pellikainen, puolustusministeriö
- erityisasiantuntija Antti-Jussi Lankinen, liikenne- ja viestintäministeriö
- ylitarkastaja Heikki Huhtiniemi, tietosuojavaltuutetun toimisto
- ylitarkastaja Marko Jokela, keskusrikospoliisi
- poliisitarkastaja Teemu Saukoniemi, Poliisihallitus
- valvontapäällikkö Jarmo Orola, Tulli
- turvallisuuspäällikkö Nina Kamsani, Finnair Oyj

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- valtiovarainministeriö
- suojelupoliisi
- professori Olli Mäenpää

Valiokunnan mietintö HaVM 42/2018 vp

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki, jolla pantaisiin täytäntöön Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi matkustajarekisteritietojen käytöstä terrorismirikosten ja vakavan rikollisuuden torjunnassa. Yksityisyyden suojan varmistamiseksi laissa säädettäisiin lentoliikenteen matkustajarekisteritietojen käsittelytarkoituksista ja tietojen luovuttamista koskevista edellytyksistä. Esityksellä pantaisiin myös osittain täytäntöön Yhdistyneiden Kansakuntien turvallisuusneuvoston 21 päivänä joulukuuta 2017 antama terrorismin torjuntaan ja ns. vierastaistelijoihin liittyvä päätöslauselma, joka muun muassa velvoittaa YK:n jäsenvaltioiden toimivaltaiset viranomaiset keräämään lentoliikenteen matkustajarekisteritietoja.

Ehdotetussa laissa säädettäisiin poliisin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta annetussa laissa tarkoitettu valtakunnallinen rikostiedusteluyksikkö toimimaan matkustajarekisteritietoja käsittelevänä kansallisena yksikkönä. Esityksessä ehdotetaan tehtäväksi myös mainittuun viranomaisten yhteistoimintaa koskevaan lakiin ja sakon täytäntöönpanosta annettuun lakiin vähäiset tekniluonteiset tarkistukset.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Hallituksen esityksen tausta ja keskeinen sisältö

Käsiteltävänä olevaan hallituksen esitykseen sisältyvillä lakiehdotuksilla pannaan täytäntöön 27 päivänä huhtikuuta 2016 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2016/681 matkustajarekisteritietojen käytöstä terrorismirikosten ja vakavan rikollisuuden ennalta estämisestä, paljastamisesta ja tutkintaa sekä tällaisiin rikoksiin liittyviä syytetoimia varten (*matkustajarekisteridirektiivi*). Direktiivin täytäntöönpanon määräaika on päättynyt 25.5.2018, joten sen täytäntöönpano on myöhässä. Hallintovaliokunta pitääkin tärkeänä, että täytäntöönpanoa koskevat lakiehdotukset ovat nyt eduskunnan käsiteltävinä. Valiokunta puoltaa hallituksen esitykseen sisältyvien lakiehdotusten hyväksymistä jäljempänä esitetyin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

Hallituksen esityksellä toteutetaan myös YK:n turvallisuusneuvoston terrorismin torjuntaan ja ns. vierastaistelijoihin liittyvä päätöslauselma, joka velvoittaa jäsenvaltioiden toimivaltaiset viranomaiset keräämään matkustajarekisteritietoja lentoliikenteen harjoittajilta, hyödyntämään tietoja rikostorjunnassa ja jakamaan tietoja keskenään sekä jäsenvaltioiden välillä terrorismirikosten ja niihin liittyvän matkustamisen tunnistamisessa ja ehkäisemisessä.

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenee, että käsiteltävänä olevien lakiehdotusten on alun perin ollut tarkoitus sisältyä hallituksen esitykseen, jossa ehdotetaan annettavaksi uusi laki henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa (HE 242/2018 vp). Mainittu hallituksen esitys on ollut valiokunnan käsiteltävänä samaan aikaan nyt esillä olevan hallituksen esityksen kanssa. Lisäksi valiokunnan käsittelyssä ovat olleet hallituksen esitykset henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa (HE 241/2018 vp) ja henkilötietojen käsittelystä Tullissa (HE 259/2018 vp). Valiokunta toteaa, että käsiteltävänä olevan hallituksen esityksen *1. lakiehdotuksessa* on useita yhtymäkohtia

Valiokunnan mietintö HaVM 42/2018 vp

edellä mainittuihin hallituksen esityksiin sisältyvään lainsäädäntöön. Valiokunta ehdottaa yksityiskohtaisista perusteluista ilmenevin tavoin tämän huomioon ottamista lakiehdotuksen sisällössä.

Matkustajarekisteridirektiivi velvoittaa lentoliikenteen harjoittajat siirtämään direktiivissä määritellyt matkustajarekisteritiedot jäsenvaltioiden perustamille tai nimeämille matkustajatietoyksiköille terrorismin ja vakavan rikollisuuden torjumiseksi. Matkustajarekisteri sisältää matkustajan varausten käsittelyä ja valvontaa koskevat tiedot.

Valiokunta toteaa tässä yhteydessä, että kaikilla PTR-viranomaisilla on jo nykyisin oikeus omien rikostorjuntatehtäviensä hoitamiseksi saada tietoja matkustajia koskevista rekistereistä teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona. Voimassa olevat säännökset koskevat kaikkia liikenne- ja lentoliikenteen harjoittajien direktiivin mukainen velvollisuus toimittaa matkustajatietoja viranomaisille ei näin ollen ole tässä mielessä uusi. Lentoliikenteen matkustajarekisteritietojen luovuttamiselle asetetaan kuitenkin nykyistä täsmällisemmät velvoitteet. Ehdotetuilla muutoksilla ei ole tarkoitus rajoittaa muuhun lainsäädäntöön perustuvia viranomaisten tiedonsaantioikeuksia. Valiokunta viittaa tältä osin kuitenkin direktiivin johdanto-osan 33 kappaleeseen, jonka mukaan direktiivi ei vaikuta jäsenvaltioiden mahdollisuuteen säätää kansallisessa laissaan muilta kuin lentoliikennettä harjoittavilta talouden toimijoilta, jotka suorittavat matkoihin liittyviä palveluja (esim. matkatoimistot ja matkanjärjestäjät), taikka muilta kuin direktiivissä tarkoitetuilta liikenteenharjoittajilta peräisin olevien matkustajarekisteritietojen keräämistä ja käsittelyä koskevasta järjestelmästä, kunhan kyseinen laki on unionin oikeuden mukainen.

Suomessa direktiivin tarkoittamana matkustajatietoyksikkönä toimii poliisin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta annetun lain (687/2009) 5 §:n mukaisessa PTR-rikostiedustelurakenteessa muodostettu yksikkö. Matkustajatietoyksiköt analysoivat tietoja ennalta määriteltyjen kriteerien mukaan sekä vertaavat tietoja terrorismirikosten ja vakavan rikollisuuden torjunnan kannalta olennaisiin kansallisiin ja kansainvälisiin tietokantoihin. Tavoitteena on tunnistaa henkilöt, joiden osalta kansallisten lainvalvontaviranomaisten tai Europolin on tehtävä lisätutkimuksia, koska nämä henkilöt saattavat olla osallisina matkustajarekisteridirektiivissä määritellyissä terrorismirikoksissa tai vakavassa rikollisuudessa.

Mikäli aihetta lisätutkimuksille ilmenee, matkustajatietoyksikkö toimittaa tiedot oman jäsenvaltionsa toimivaltaisille viranomaisille tai toisen EU:n jäsenvaltion matkustajatietoyksikölle. Suomen toimivaltaisia viranomaisia ovat poliisi, Tulli ja Rajavartiolaitos. Myös Europolilla on oikeus pyytää yksittäisiä tietoja tehtäviensä ja toimivaltansa rajoissa. Matkustajarekisteritietoja voidaan toimittaa kolmansille maille vain yksittäistapauksessa. Matkustajarekisteridirektiivissä asetetaan *rikosasioiden tietosuojadirektiivin* (luonnollisten henkilöiden suojelusta toimivaltaisten viranomaisten suorittamassa henkilötietojen käsittelyssä rikosten ennalta estämistä, tutkimista, paljastamista tai rikoksiin liittyviä syytetoimia tai rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanoa varten sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja neuvoston puitepäätöksen 2008/977/YOS kumoamisesta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2016/680) asettamien yleisten edellytysten lisäksi erityisiä edellytyksiä tietojen luovuttamiselle. Ehdotetun lain mukaan matkustajarekisteritietojen käsittelyyn sovelletaan säädettävän lain lisäksi henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annettua

Valiokunnan mietintö HaVM 42/2018 vp

lakia. Mainittua lakia sovelletaan soveltamisalallaan yleislakina, jota nyt säädettävä laki erityislakina täydentää.

Matkustajarekisteritietoja on säilytettävä matkustajatietyksikössä viisi vuotta. Kuuden kuukauden kuluttua tietojen matkustajatietyksikölle toimittamisesta tiedoista on erotettava häivyttämällä sellaiset tiedonosat, joiden avulla voisi olla mahdollista tunnistaa välittömästi matkustaja, johon tiedot liittyvät. Tämän kuuden kuukauden jälkeen yksittäiset matkustajarekisteritiedot häivytytetyt tiedonosat mukaan lukien saa luovuttaa vain poliisilta, Tullilta, Rajavartiolaitokselta, toisen jäsenvaltion matkustajatietyksiköltä tai tämän toimivaltaiselta viranomaiselta tai Euroapolilta tulleen perustellun pyynnön johdosta ja päällystöön kuuluvan poliisimiehen suostumuksella.

Matkustajarekisteritietojen käsittely

Hallintovaliokunta toteaa, että matkustajarekisteridirektiivi edellyttää rekisterin perustamista matkustajarekisteritietojen säilyttämiseksi, eikä jäsenvaltioilla ole tältä osin kansallista liikkumavaraa. Rekisterinpitäjänä Suomessa toimii ehdotuksen mukaan Poliisihallitus, joka nimeää direktiivin edellyttämän tietosuojavastaavan. Tietosuojavastaava vastaa matkustajarekisteritietojen käytön valvonnasta ja tietosuojaan liittyvien toimenpiteiden täytäntöönpanosta matkustajatietyksikössä.

Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan (PeVL 29/2018 vp) todennut, että lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä. Perustuslakivaliokunnan mielestä hallituksen esityksen taustalla on hyväksyttävä tarkoitus. Erityisesti terrorismin ja vakavien rikosten torjuntaa voidaan pitää sellaisena painavana intressinä, jonka perusteella tapahtuvaa henkilötietojen käsittelyä ja yksityiselämän suojan rajoituksia voidaan pitää sinänsä tarkoitukseltaan hyväksyttävänä.

Matkustajatietyksikkö voi matkustajarekisteridirektiivin 6 artiklan 3 a alakohdan mukaan verrata matkustajarekisterin tietoja terrorismirikosten tai vakavan rikollisuuden ennalta estämisen, paljastamisen, tutkinnan sekä tällaisiin rikoksiin liittyvien syytetoimien kannalta olennaisiin tietokantoihin, kuten etsittyjä ja kuulutuksen kohteina olevia henkilöitä tai esineitä koskeviin tietokantoihin. Vertaaminen tulee tehdä tällaisiin tietokantoihin sovellettavien unionin, kansainvälisten ja kansallisten sääntöjen mukaisesti. Direktiivi jättää näin ollen kansalliselle lainsäätäjälle liikkumavaraa siltä osin, mitkä katsotaan direktiivissä tarkoitetuiksi tietokannoiksi, joihin matkustajarekisteritietoja on vertailtava. Perustuslakivaliokunnan lausunnosta ilmenee, että kansallista liikkumavaraa on selostettu hallituksen esityksessä riittävällä tavalla. Hallintovaliokunta pitää tärkeänä, että matkustajatietyksikkö voi verrata sille toimitettuja matkustajarekisteritietoja riittävän laajasti erilaisiin taustarekistereihin direktiivissä säädetyin edellytyksin. Valiokunta korostaa hiljattain uudistuneen EU:n tietosuojalainsäädännön merkitystä henkilötietojen käsittelyssä.

Matkustajarekisteritietojen käsittelyä koskevan *1. lakiehdotuksen 7 §:n* sääntely mahdollistaa perustuslakivaliokunnan käsityksen mukaan hyvin laajan ja automatisoidun vertailun matkustajarekisterin ja muiden viranomaisrekistereiden välillä. Matkustajatietyksiin ei sinänsä vaikuttaisi sisältyvän arkaluonteisia tietoja, jotka loisivat erityisen korostuneen tarpeen suojata järjestelmään talletettavat henkilötiedot väärinkäytöltä. Henkilötietojen käytön on kuitenkin oltava rikosasioi-

Valiokunnan mietintö HaVM 42/2018 vp

den tietosuojadirektiivinkin mukaan tarpeellista. Perustuslakivaliokunnan mielestä hallintovaliokunnan on kuitenkin tarkoin selvitettävä ja arvioitava kunkin 7 §:ssä mainitun rekisterin, jonka tietoihin matkustajatietoyksikkö voi verrata matkustajarekisteritietoja automatisoidusti, hyödynnettävyyden välttämättömyyttä.

Hallintovaliokunta tähdentää, että direktiivin mukaisesti kerättyjä matkustajarekisteritietoja saa direktiivin 1 artiklan 2 kohdan mukaan käsitellä vain terrorismirikosten ja vakavan rikollisuuden ennalta estämistä, paljastamista, tutkintaa ja tällaisiin rikoksiin liittyviä syytetoimia varten. Tietojen käsittelyä koskevat säännökset ovat direktiivin 6 artiklassa. Matkustajarekisteritietojen käsittelystä ehdotetaan säädettäväksi 1. lakiehdotuksen 7 §:ssä. Matkustajatietoyksikkö saa käsitellä matkustajarekisteritietoja ennen matkustajien aikataulun mukaista saapumista tai lähtemistä ennalta määriteltyjen arviointikriteerien mukaisesti sekä näiden kriteerien päivittämiseksi tai uusien kriteerien määrittelemiseksi. Valiokunta ehdottaa yksityiskohtaisista perusteluista ilmenevin tavoin 7 §:n 1 momentin sanamuodon täsmentämistä vastaamaan tarkemmin direktiivin 6 artiklan sääntelyä tietojen käsittelystä.

Hallituksen esityksessä (*1. lakiehdotuksen 7 §:n 3 momentti*) ehdotetaan, että matkustajatietoyksikkö voi matkustajarekisteritietojen käsittelyn yhteydessä verrata matkustajarekisteritietoja automatisoidusti henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa (1—3 kohta), henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa (4 kohta) ja henkilötietojen käsittelystä Tullissa (5 kohta) annettujen lakien kussakin kohdassa erikseen viitatuissa lainkohdissa tarkoitettuihin tietoihin. Mainittujen lakien muuttamista koskevat hallituksen esitykset ovat parhaillaan eduskunnan käsiteltävänä. Valiokunta ehdottaa yksityiskohtaisista perusteluista ilmenevin tavoin mainittujen viittausten päivittämistä viittaauksiksi valiokunnan käsiteltävänä olevien uusien lakien vastaaviin säännöksiin.

Valiokunta toteaa, että lakiehdotuksen 7 §:n 3 momentin 1—5 kohdassa sekä 10 ja 11 kohdassa tarkoitetut tietokannat on perustettu PTR-viranomaisten perustehtävän hoitamista varten. Tähän perustehtävään kuuluvat olennaisena osana poliisin, Rajavartiolaitoksen ja Tullin rikostorjuntatehtävät. Valiokunta pitää hallituksen esityksen ja sen taustalla olevan direktiivin tarkoituksen kannalta välttämättömänä, että matkustajarekisteritietoja voidaan verrata ehdotetulla tavalla näihin tietokantoihin.

Myös lakiehdotuksen 7 §:n 3 momentin 7—9 kohdassa tarkoitetut ajoneuvoja ja vesikulkuneuvoja koskevat rekisterit ja väestötietojärjestelmän sekä 6 kohdassa tarkoitetun ulkomaalaisrekisterin sisältämän tietosisällön hyödyntäminen on valiokunnan käsityksen mukaan olennaista direktiivissä tarkoitetun rikollisuuden ehkäisyssä. Valiokunta kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että erityisesti matkustajarekisteritietojen vertailu mainittuihin hallinnollisiin rekistereihin laajentaa tietojen käyttöä nykyisestä. Näitä tietokantoja ei ole perustettu rikostorjuntatarkoituksessa. Näin ollen henkilötietojen käsittelytarkoituksen voidaan katsoa muuttuvan alkuperäisestä. Valiokunta toteaa myös, että muu kuin alkuperäinen käsittelytarkoitus ei saa muodostua rekisterin pääasialliseksi tai merkittäväksi käyttötavaksi.

Valiokunta painottaa, että matkustajarekisteritietojen suunnitelmallisen ja tehokkaan käsittelyn avulla voidaan paljastaa ja tunnistaa sellaisia henkilöitä ja verkostoja, joiden yhteyttä terrorismiin tai vakavaan rikollisuuteen ei muutoin kyetä paljastamaan. Saadun selvityksen mukaan esimerkiksi ajoneuvoja ja vesikulkuneuvoja koskevilla rekisteritiedoilla tai ulkomaalaisrekisterin

Valiokunnan mietintö HaVM 42/2018 vp

tiedolla voi olla tässä olennainen merkitys. Matkustajarekisteritietoja muihin tietokantoihin vertaillaessa ei harkita esitutinnan aloittamista, eikä ole etukäteen tiedossa, mistä tietokannasta olennainen tieto yhteyden paljastamiseksi löytyy. Matkustajatietoyksikkö analysoi vertailussa saamansa tiedot ja arvioi tapauskohtaisesti, onko perusteita toimittaa tiedot toimivaltaiselle viranomaiselle lisätutkimuksia varten. Tietojen käsittely on rajattu sellaisten henkilöiden tunnistamiseen, joilla saattaa olla osallisuutta terrorismirikokseen tai vakavaan rikollisuuteen. Valiokunta korostaa, että ehdotetun 7 §:n 4 momentin mukaan matkustajarekisteritietojen automaattisen käsittelyn tuloksena saadut osumat on tarkistettava yksittäin.

Tietojen käsittelyä koskevaa sääntelyä on sovellettava välttämättömyyden, oikeasuhtaisuuden, yhdenvertaisuuden ja syrjimättömyyden vaatimukset huomioiden. Valiokunta toteaa, että matkustajarekisteritiedot eivät lähtökohtaisesti sisällä EU:n tietosuojalainsäädännössä määriteltyjä erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja. Jos liikenteen harjoittaja tällaisia matkustajatietoyksikölle toimittaa, ne on lakiehdotuksen 12 §:n 3 momentin mukaan poistettava välittömästi. Valiokunta ehdottaa 1. lakiehdotuksen 7 §:ään lisättäväksi uuden 6 momentin, jossa säädetään direktiivin mukaisesti siitä, ettei matkustajatietoyksikkö saa käsitellä erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja. Lisäksi yksityiskohtaisista perusteluista ilmenee, että valiokunta pitää henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetun lain 24 §:n mukaista rekisteröidyn tarkastusoikeuden rajoittamista riittävänä myös matkustajarekisteritietojen käsittelyn tuloksia koskevien tietojen osalta.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on noussut esiin tarve vertailla matkustajarekisteritietoja ehdotettujen tietokantojen lisäksi rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain (445/2017) 3 §:ssä tarkoitetun rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä, paljastamista ja selvittämistä koskevan rekisterin (*rahapesurekisteri*) tietoihin. Saadun selvityksen mukaan komissio on omassa analyysissään todennut, että matkustajarekisteritietojen analysointi voi antaa selemmän kuvan rikollisten käyttämien toimintatapojen kehityksestä, esimerkiksi huumausaineiden salakuljetusreiteistä tai rahanpesusta. Rahanpesurekisteri on keskeinen tietokanta terrorismin rahoittamisen estämisessä ja paljastamisessa. Valiokunta pitää tärkeänä selvittää, onko jatkossa syytä mahdollistaa matkustajarekisteritietojen vertaaminen myös rahanpesurekisterin sisältämiin tietoihin.

Arviointikriteerit

Direktiivin 6 artiklan 3 kohdan a alakohdan mukaan matkustajatietoyksikkö voi matkustajien arviointia toteuttaessaan käsitellä matkustajarekisteritietoja ennalta määriteltyjen kriteerien mukaisesti. Lakiehdotuksen 7 §:n 2 momentin mukaan matkustajatietoyksikkö vahvistaa arviointi- ja analysointikriteerit ja tarkistaa ne säännöllisesti yhdessä toimivaltaisen viranomaisen kanssa.

Perustuslakivaliokunnan mielestä hallintovaliokunnan on syytä täsmentää arviointi- ja analysointikriteerien sääntelyä. Hallintovaliokunnan on perustuslain 12 §:n 2 momentista ja 21 §:stä johtuvista syistä tarkasteltava huolellisesti myös ehdotettujen kriteerien ja niitä mahdollisesti soveltavien automatisoitujen menettelyjen algoritmien suhdetta viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettuun lakiin ja tarvittaessa selkeytettävä sääntelyä.

Valiokunnan mietintö HaVM 42/2018 vp

Hallintovaliokunta korostaa, että arviointikriteerien on lakiehdotuksen mukaan oltava kohdennettuja, oikeasuhtaisia ja selkeitä siten, etteivät viranomaiset tarpeettomasti käsittele rekisteröityjen henkilötietoja. Arviointikriteerit eivät saa perustua henkilön rotuun tai etniseen alkuperään, poliittisiin mielipiteisiin, uskonnolliseen tai filosofiseen vakaumukseen, ammattiliiton jäsenyyteen eivätkä terveydentilaa, sukupuolielämää tai sukupuolista suuntautuneisuutta koskeviin tietoihin. Arviointikriteerit eivät näin ollen saa perustua syrjintäkiellon vastaiseen perusteeseen. Rajaus perustuu perustuslain 6 §:n lisäksi rikosasioiden tietosuojadirektiivin 11 artiklan 3 kohdan mukaiseen velvollisuuteen varmistaa, että profilointi ei johda syrjintään. Perustuslakivaliokunta on pitänyt sääntelyä tältä osin asianmukaisena.

Lentoliikenteen harjoittajat toimittavat matkustajatietyksikölle matkustajarekisteritiedot kaikista matkustajista. Suurin osa matkustajista on luonnollisesti sellaisia, joihin ei kohdistu mitään rikosepäilyä. Hallituksen esityksen perustelujen mukaan tietojen arviointikriteereiksi on tarkoitus luoda matkustusmalleja, joiden avulla analysoidaan tavanomaisesta poikkeavia toimintoja. Esimerkkeinä tällaisista mainitaan käteismaksu viime hetken varauksen yhteydessä ja se, että matkustajalla ei ole matkatavaroita. Direktiivin mukaan arviointiperusteet on määriteltävä niin, että järjestelmä yksilöi mahdollisimman vähän viattomia henkilöitä. Valiokunta arvioi, että arviointikriteerien toteuttaminen ja toiminnan valvonta tulee vaatimaan paljon kehittämistyötä.

Valiokunta toteaa, että poliisin, Rajavartiolaitoksen ja Tullin taktisia ja teknisiä menetelmiä ja suunnitelmia koskevia tietoja sisältävät asiakirjat ovat viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n 1 momentin 5 kohdan mukaan salassa pidettäviä, jos tiedon antaminen niistä vaarantaisi rikosten ehkäisemistä ja selvittämistä tai yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämistä. Saadun selvityksen mukaan kohdevalintasäännöt ja analyysi- ja arviointikriteerit ovat edellä mainitussa lainkohdassa tarkoitettuja taktisia ja teknisiä menetelmiä ja näin ollen salassa pidettäviä.

Valiokunta ehdottaa yksityiskohtaisista perusteluista ilmenevin tavoin myös *1. lakiehdotuksen 7 §:n 2 momentin* säännöksen selkeyttämistä.

Seuraamusmaksu

Jäsenvaltioiden on direktiivin 14 artiklan mukaan annettava säännöt direktiivin rikkomiseen sovellettavista seuraamuksista, jotka ovat tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia. Tämän velvoitteen toteuttamiseksi ehdotetaan seuraamuksena seuraamusmaksua, joka on luonteeltaan hallinnollinen rangaistusseuraamus. Valiokunta pitää seuraamusta riittävän tehokkaana ja varoittavana.

Lentoliikenteen harjoittajalle, joka rikkoo matkustajarekisteritietojen toimittamisvelvollisuuden, määrätään kiinteämääräinen 3 000 euron seuraamusmaksu. Seuraamusmaksun määrääminen ei kuitenkaan ole automaattista, joten kyseessä ei ole ankara vastuu. Valiokunta painottaa, että arvioitaessa seuraamusmaksun määräämisen edellytyksiä on otettava huomioon, johtuuko virhe matkustajarekisteritietojen toimittamisessa olosuhteet huomioon ottaen anteeksi annettavasta huomaamattomuudesta tai onko maksun määrääminen olosuhteet huomioon ottaen kohtuutonta.

Valiokunnan mietintö HaVM 42/2018 vp

Hallinnollinen taakka ja viranomaisten resurssit

Valiokunta pitää tärkeänä, että matkustajarekisteritietojen toimittamisessa omaksutaan mahdollisimman yhdenmukaiset toimintamallit, jotta lentoyhtiöille ei aiheudu tietojen toimittamisesta kohtuutonta hallinnollista taakkaa. Lisäksi valiokunta toteaa, että PTR-viranomaisille ja tietosuojavaltuutetun toimistolle on varattava riittävät resurssit tehtäviensä hoitamiseen.

VALIOKUNNAN YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Laki lentoliikenteen matkustajarekisteritietojen käytöstä terrorismirikosten ja vakavan rikollisuuden torjunnassa

2 §. Suhde muuhun lainsäädäntöön. Valiokunta on lisännyt pykälän 1 momenttiin henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetun lain (1054/2018) säädöskokoelmanumeron. Laki on tullut voimaan 1.1.2019. Lisäksi valiokunta on ottanut 2 momentissa huomioon, että hallituksen esityksiin HE 242/2018 vp, HE 241/2018 vp ja HE 259/2018 vp perustuen on säädetty uudet lait henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa, Rajavartiolaitoksessa ja Tullissa.

3 §. Määritelmät. Valiokunta on päivittänyt pykälän 6 kohdan terrorismirikoksen määritelmän vastaamaan rikoslain 34 a lukuun tehtyjä muutoksia. Mainittuun rikoslain lukuun on lailla 874/2018 lisätty uusi 1 a ja 5 c §. Lisäksi valiokunta on tehnyt säännökseen lakitekniisen korjauksen. Mainitussa kohdassa tulee viitata kaikkiin rikoslain 34 a luvun terrorismirikoksia koskeviin pykäliin.

4 §. Lentoliikenteen harjoittajan velvollisuus toimittaa matkustajarekisteritietoja. Valiokunta on tehnyt teknisiä korjauksia pykälän 2 momenttiin.

5 §. Matkustajatietoyksikkö. Ehdotetun säännöksen mukaan säädettävässä laissa tarkoitettuna matkustajatietoyksikkönä toimii poliisin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta annetun lain (687/2009) 5 §:ssä tarkoitettu valtakunnallinen PTR-rikostiedusteluyksikkö. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan PTR-viranomaiset ovat perustaneet neljä yhteistä rikostiedusteluyksikköä. Valiokunta ehdottaa tästä johtuen, että säännöksestä poistetaan sana ”*valtakunnallinen*”. Valiokunta ehdottaa vastaavan kaltaista muutosta myös 2. lakiehdotuksen 5 §:ään.

7 §. Matkustajarekisteritietojen käsittely. Matkustajarekisteridirektiivin 1 artiklan 2 kohdan mukaan direktiivin mukaisesti kerättyjä matkustajarekisteritietoja saa käsitellä vain terrorismirikosten ja vakavan rikollisuuden ennalta estämistä, paljastamista, tutkintaa sekä tällaisiin rikoksiin liittyviä syytetoimia varten direktiivin 6 artiklan 2 kohdan a, b ja c alakohdan mukaisesti.

Direktiivin 6 artiklan 2 kohdan a alakohdan mukaan tietoja saa käsitellä matkustajien arviointia varten ennen heidän saapumistaan kyseiseen jäsenvaltioon tai lähtöään sieltä, jotta voidaan tunnistaa henkilöt, joista toimivaltaisten viranomaisten tai Europolin on tehtävä lisätutkimuksia, koska he saattavat olla osallisina terrorismirikoksessa tai vakavassa rikollisuudessa. Tietoja voidaan artiklan 2 kohdan b alakohdan mukaan käsitellä vastaamiseen tapauskohtaisesti toimivaltai-

Valiokunnan mietintö HaVM 42/2018 vp

silta viranomaisilta saatuun asianmukaisesti perusteltuun ja riittäviin havaintoihin perustuvaan pyyntöön toimittaa matkustajarekisteritietoja ja käsitellä niitä. Artiklan 2 kohdan c alakohdan mukaan matkustajarekisteritietoja saa käsitellä analysointiin kriteerien päivittämiseksi tai uusien määrittämiseksi, jotta voidaan tunnistaa terrorismirikoksissa tai vakavassa rikollisuudessa mahdollisesti osallisina olevat henkilöt.

Valiokunta ehdottaa, että pykälän *1 momentin* sanamuotoa muutetaan siten, että se vastaa ehdotettua täsmällisemmin direktiivin 6 artiklan 2 kohdan edellä todettua sanamuotoa. Valiokunnan ehdottama sanamuoto selkeyttää osaltaan momentin rakennetta.

Lisäksi valiokunta ehdottaa pykälän *2 momenttiin* muutoksia 1 momenttiin ehdotettujen muutosten johdosta. Matkustajatietoyksikkö voi direktiivin mukaan käsitellä matkustajarekisteritietoja terrorismirikoksiin tai vakaviin rikoksiin osallisten henkilöiden tunnistamiseksi ennalta määriteltyjen kriteerien mukaisesti. Valiokunta ehdottaa, että tätä koskeva säännös siirretään 1 momentista 2 momentin alkuun. Lisäksi momentissa säädetään ehdotuksen mukaisesti näiden kriteerien vahvistamisesta ja siitä, että matkustajien arviointi on toteutettava syrjimättömästi. Arviointikriteerien on oltava kohdennettuja, oikeasuhteisia ja selkeitä.

Valiokunta toteaa, että poliisin, Rajavartiolaitoksen ja Tullin henkilötietolakien uudistamisessa siirrytään rekisteripohjaisesta sääntelytavasta käsittelypohjaiseen sääntelytapaan. Pykälän *3 momenttiin* on välttämätöntä tehdä mainittujen lakien uudistamisesta johtuvat muutokset siten, että säännökset vastaavat uusien henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa, Rajavartiolaitoksessa ja Tullissa annettujen lakien sisältöä.

Pykälän 3 momentin *1 kohdan* viittaus henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetussa laissa (761/2003) tarkoitettuihin tietojärjestelmiin ehdotetaan korvattavaksi viittauksella uuden henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain (HE 242/2018 vp) 2 luvun käsittelytarkoituksia ja käsiteltävien henkilötietojen sisältöä koskeviin pykäliin.

Uuden poliisin henkilötietolain 5 ja 6 §:ssä säädetään henkilötietojen käsittelystä tutkinta- ja valvontatehtävissä. Säännökset korvaavat voimassa olevan lain 2 §:n säännökset, jotka koskevat rikoksesta epäillyn tai esitutinnan, poliisitutinnan, poliisin toimenpiteen taikka pakkokeinon kohteena olevan henkilön, ilmoittajan, todistajan tai asianomistajana esiintyvän tai muutoin asiaan liittyvän henkilön tietojen tallettamista poliisiasian tietojärjestelmään. Säännöksillä korvataan myös sellaiset voimassa olevan lain 6 §:ssä tarkoitetut rikosanalyysia varten perustetut tilapäiset rekisterit, joiden tarkoituksena on rikoksen tai rikosten muodostaman rikoskokonaisuuden selvittäminen. Tutkinta- ja valvontatehtäviä koskevia säännöksiä sovelletaan lisäksi henkilötietojen käsittelyyn, joka liittyy yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen.

Uuden poliisin henkilötietolain 7 ja 8 §:ssä säädetään henkilötietojen käsittelystä rikosten ennalta estämiseksi ja paljastamiseksi. Säännöksillä korvataan rikosten ennalta estämiseen ja paljastamiseen liittyvä tietojen käsittely voimassa olevan lain 2 §:ssä tarkoitetussa poliisiasian tietojärjestelmässä, 4 §:ssä tarkoitetussa epäiltyjen tietojärjestelmässä sekä 6 §:ssä tarkoitetuissa poliisin muissa henkilörekistereissä.

Valiokunnan mietintö HaVM 42/2018 vp

Poliisin henkilötietolain 5 ja 6 §:ssä sekä 7 ja 8 §:ssä tarkoitettussa henkilötietojen käsittelyssä on kyse rikosasioiden tietosuojalain mukaisesta henkilötietojen käsittelystä rikosten selvittämiseksi tai syyteharkintaan saattamiseksi taikka yleiseen turvallisuuteen kohdistuvilta uhkilta suojelemiseksi tai tällaisten uhkien ehkäisemiseksi rikosten selvittämisen yhteydessä.

Lain 11 ja 12 §:ssä säädetään henkilötietojen käsittelystä poliisin muissa lakisääteisissä tehtävissä. Säännöksillä korvataan voimassa olevan lain 3 §:n säännökset henkilötietojen tallettamisesta hallintoasiain tietojärjestelmään. Lisäksi säännökset mahdollistavat poliisilain 1 luvun 1 §:n 2 momentissa tarkoitettujen tehtävien suorittamiseksi tarpeellisten henkilötietojen käsittelyn myös voimassa olevaa lakia laajemmin. Poliisi voi käsitellä 11 ja 12 §:n nojalla esimerkiksi löytötavara-alaissa ja ampumaratalaissa säädettyihin tehtäviin liittyviä tietoja. Säännöksiä sovelletaan lupahallinnollisten tehtävien lisäksi myös sellaisiin poliisille säädettyihin valvontatehtäviin, jotka eivät kuulu rikosasioiden tietosuojalain soveltamisalaan. Poliisi voi siten käsitellä säännösten nojalla muun muassa ajokorttilaissa, tieliikennelaissa sekä rahanpesulaissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi tarpeellisia henkilötietoja. Ehdotettu viittaus ei kuitenkaan sisällä 12 §:n 2 momentissa tarkoitettuja rahapeliyhtiön asiakas- ja pelaajatietoja, joita poliisi voi käyttää ainoastaan tietojen alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen. Käsittelyssä on huomioitava myös muut rajoitukset, jotka koskevat poliisin henkilötietolaissa tarkoitettujen tietojen käsittelyä muuhun kuin alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen. Siten esimerkiksi passilain ja henkilökorttilain mukaisia biometrisiä tietoja ei ole mahdollista verrata automatisoidusti matkustajarekisteritietoihin.

Edellä mainittu poliisin henkilötietolain 11 ja 12 §:ssä tarkoitettu henkilötietojen käsittely kuuluu EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen ja sitä täydentävän kansallisen tietosuojalain (1050/2018) soveltamisalaan. Tietoja voidaan kuitenkin käyttää rikosasioiden tietosuojalain mukaisiin käsittelytarkoituksiin myös ehdotetun poliisin henkilötietolain 13 §:n mukaisesti. Myös voimassa olevan poliisin henkilötietolain 16 § mahdollistaa poliisin hallintoasiain tietojärjestelmän tietojen käytön rikostorjuntaan.

Momentin 2 kohdan viittaus voimassa olevan poliisin henkilötietolain 5 §:ssä tarkoitettuun suojelupoliisin toiminnalliseen tietojärjestelmään korvataan viittauksella uuden poliisin henkilötietolain 48 §:n 1 momenttiin ja 49 §:ään, joissa säädetään suojelupoliisin henkilötietojen käsittelystä ja käsiteltävien henkilötietojen sisällöstä. Suojelupoliisin käsittelemät tiedot vastaavat pääosin niitä tietoja, joita suojelupoliisi käsittelee jo voimassa olevan lain perusteella.

Kohdan 3 viittaus voimassa olevan lain 32 §:n 2 kohdassa tarkoitettuun Schengenin tietojärjestelmään ehdotetaan korvattavaksi viittauksella uuden poliisin henkilötietolain 3 §:n 2 kohtaan, joka sisältää asiallisesti voimassa olevaa lakia vastaavan Schengenin tietojärjestelmän määrittelyn.

Kohdan 4 viittaukset tutkinta- ja virka-apurekisteriin, valvonta-asioiden rekisteriin ja rikoksesta epäiltyjen Rajavartiolaitoksen rekisteriin ehdotetaan korvattavaksi viittauksella niihin uuden Rajavartiolaitoksen henkilötietolain säännöksiin, joissa säädetään vastaavien henkilötietojen käsittelystä.

Rajavartiolaitoksen henkilötietolain 7 §:ssä säädetään henkilötietojen käsittelystä rajavalvonnassa sekä rajaturvallisuuden ja rajajärjestyksen ylläpitämiseksi, 8 ja 9 §:ssä henkilötietojen käsitte-

Valiokunnan mietintö HaVM 42/2018 vp

lystä rikosten selvittämiseksi sekä yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi ja 10 ja 11 §:ssä henkilötietojen käsittelystä rikosten ennalta estämiseksi ja paljastamiseksi. Näistä 7 §:ssä tarkoitetut tiedot sisältyvät pääosin voimassa olevaan valvonta-asioiden rekisteriin, 8 ja 9 §:ssä tarkoitetut tiedot tutkinta- ja virka-apurekisteriin sekä 10 ja 11 §:ssä tarkoitetut tiedot pääosin rikoksesta epäiltyjen Rajavartiolaitoksen rekisteriin sekä osin tutkinta- ja virka-apurekisteriin ja hallintoyksikkökohtaisiin rekistereihin. Lain 15 §:ssä säädetään henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksen muissa lakisääteisissä tehtävissä. Tältä osin vertailtavia tietoja olisivat ainoastaan Rajavartiolaitoksen valvontatehtävien suorittamiseksi käsiteltävät tiedot, jotka sisältyvät voimassa olevaan valvonta-asioiden rekisteriin.

Momentin 5 kohdan viittaus henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetussa laissa (761/2003) tarkoitettuihin tietojärjestelmiin korvataan viittauksella uuden henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetun lain (HE 259/2018 vp) 2 luvun käsittelytarkoituksia ja käsiteltävien henkilötietojen sisältöä koskeviin pykäliin. Hallituksen esityksessä viitatus Tullin henkilötietolain 3—6 §:n rikostorjunnan tietojärjestelmään, tiedustelurekisteriin, tullivalvonnan tietojärjestelmään, rekisterikilpien ja konttien kuvaus- ja tunnistusjärjestelmään sekä 7 §:n perusteella valvonta- ja rikostorjuntatehtäviä varten perustettuihin tietojärjestelmiin talletettavia henkilötietoja vastaavat uuden henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetun lain 7—10, 12 ja 14 §:n perusteella käsiteltävät tiedot, joihin lainkohdassa tulee viitata.

Kohdan 6 mukaista ulkomaalaisrekisteriä käytetään muun muassa ulkomaalaisten maahantuloa ja maastalähtöä sekä oleskelua koskevien asioiden käsittelyä, päätöksentekoa ja valvontaa varten, valtion turvallisuuden suojaamiseksi ja turvallisuusselvityksistä annetussa laissa tarkoitetun perusmuotoisen turvallisuusselvityksen ja laajan turvallisuusselvityksen tekemiseksi.

Liikenteen palveluista annettu laki (320/2017) on tullut voimaan käsiteltävänä olevan hallituksen esityksen antamisen jälkeen 1.7.2018, ja samalla ajoneuvoliikennerekisteristä ja vesikulkuneuvorekisteristä annetut lait on kumottu. Ajoneuvot ja vesikulkuneuvot rekisteröidään liikenteen palveluista annetun lain 216 §:ssä tarkoitettuun tietokantaan (LiVM 39/2018 vp — HE 157/2018 vp). Valiokunta ehdottaa tästä johtuen myös 3 momentin 7 kohdan päivittämistä. Hallituksen esityksessä ehdotettu 8 kohta tulee samalla poistaa ja kohtien numerointi muuttuu.

Valiokunta ehdottaa pykälän sisäisen viittauksen poistamista pykälän 4 momentista. Valiokunnan käsityksen mukaan säännöksessä on riittävä viitata matkustajarekisteritietojen käsittelyyn. Valiokunta on tehnyt pykälän 3 momentin 2 kohtaan tehdystä muutoksesta johtuen teknisluontoisien muutoksen myös pykälän 5 momenttiin.

Direktiivin 13 artiklassa säädetään henkilötietojen suojaamisesta. Artiklan 4 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on kiellettävä sellaisten matkustajarekisteritietojen käsittely, jotka paljastavat henkilön rodun tai etnisen alkuperän, poliittiset mielipiteet, uskonnollisen tai filosofisen vakaumuksen, ammattiliiton jäsenyyden, terveydentilan tai seksuaalielämän tai sukupuolisen suuntautumisen. Lakiehdotuksen 12 §:n 3 momentissa on säännös siitä, että tiedot on poistettava välittömästi niiden vastaanottamisen jälkeen, jos matkustajarekisteritietoihin sisältyy edellä mainittuja tietoja. Lakiehdotuksen matkustajarekisteritietojen käsittelyä koskevaan 7 §:ään ei kuitenkaan tällaista säännöstä sisälly. Valiokunta ehdottaa, että 7 §:ään lisätään uusi 6 momentti, jossa säädetään

Valiokunnan mietintö HaVM 42/2018 vp

erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittelykiellosta direktiivin 13 artiklan 4 kohdan mukaisesti.

8 §. Matkustajarekisteritietojen toimittaminen toimivaltaisille viranomaisille. Valiokunta ehdottaa pykälän 1 momenttia täsmennettäväksi siten, että siinä viitataan 7 §:n 1 momentin 1 kohdan sijasta koko 7 §:ään, jossa säädetään matkustajarekisteritietojen käsittelystä. Lisäksi valiokunta on tehnyt teknisen korjauksen pykälän 3 momenttiin.

9 §. Matkustajarekisteritietojen pyytäminen toisilta jäsenvaltioilta ja tietojen näille luovuttaminen. Valiokunta ehdottaa, että pykälän 2 momenttia täsmennetään siten, että siinä viitataan 7 §:n 1 momentin 1 kohdan sijaan koko 7 §:ään, jossa säädetään matkustajarekisteritietojen käsittelystä.

12 §. Matkustajarekisteritietojen poistaminen, häivyttäminen ja häivytettyjen tietojen luovuttaminen. Valiokunta ehdottaa pykälän 2 momenttia täsmennettäväksi siten, että siinä viitataan 7 §:n 1 momentin sijaan koko 7 §:ään, jossa säädetään matkustajarekisteritietojen käsittelystä. Valiokunta on tehnyt myös teknisen korjauksen 1 momentin 1 kohtaan.

Lisäksi valiokunta ehdottaa, että pykälän 4 momenttiin lisätään säännös siitä, että tietojen luovuttamisesta on ilmoitettava tietosuojavastaavalle, jonka on suoritettava jälkiarviointi luovutuksen lainmukaisuudesta. Ehdotettu lisäys perustuu direktiivin 12 artiklaan, jonka 3 kohdan mukaan matkustajatietoyksikön tietosuojavastaavaa on informoitava tietojen luovuttamisesta ja tämän on suoritettava jälkiarviointi luovuttamista koskevien edellytysten täyttymisestä. Valiokunta toteaa, että matkustajatietoyksikön on pykälän 1 momentin mukaan poistettava matkustajarekisteritiedot rekisteristä viiden vuoden kuluttua siitä, kun ne on toimitettu matkustajatietoyksikölle. Koska matkustajarekisteritietoja säilytetään verrattain pitkään, on valiokunnan mielestä perusteltua ottaa mahdollisimman tarkasti huomioon direktiivissä säädetty edellytykset tietojen luovuttamiselle.

13 §. Rekisteröidyn tarkastusoikeuden rajoittaminen. Henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetun lain 23 §:ssä säädetään rekisteröidyn tarkastusoikeudesta. Jokaisella on mainitun lainkohdan mukaan oikeus saada rekisterinpitäjältä tieto siitä, käsitelläänkö häntä koskevia henkilötietoja. Lakiehdotuksen 13 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi, että tällaista tarkastusoikeutta ei matkustajarekisteritietojen käsittelyn tuloksia koskeviin tietoihin olisi. Tietosuojavaltuutettu voisi kuitenkin rekisteröidyn pyynnöstä tarkastaa näiden tietojen lainmukaisuuden. Valiokunta toteaa saamansa selvityksen perusteella, että rekisteröidyn tarkastusoikeuden rajaaminen ehdotetulla tavalla ei ole perusteltua. Valiokunta pitää henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetun lain 24 §:n mukaista tarkastusoikeuden rajoittamista myös matkustajarekisteritietojen käsittelyn tuloksia koskevien tietojen osalta riittävänä, eikä erityinen säännös tarkastusoikeuden rajoittamisesta ole tarpeellinen. Valiokunta ehdottaa, että 13 § poistetaan lakiehdotuksesta. Samalla lakiehdotuksen 14—18 §:n numerointi muuttuu.

13 (14) §. Lentoliikenteen harjoittajan seuraamusmaksu. Valiokunta toteaa, että pykälän 3 momentissa on otettava huomioon uuden henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annetun lain pykälänumerointi.

Valiokunnan mietintö HaVM 42/2018 vp

2. Laki poliisin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta annetun lain 5 §:n muuttamisesta

5 §. PTR-rikostiedusteluyksiköt. Valiokunta viittaa *1. lakiehdotuksen* 5 §:n yksityiskohtaisiin perusteluihin. PTR-viranomaiset ovat perustaneet neljä rikostiedusteluyksikköä yhden valtakunnallisen yksikön sijaan. Valiokunta ehdottaa, että pykälän 1 momentin sanamuotoa täsmennetään siten, että PTR-viranomaisten rikostiedustelu- ja rikosanalyysitoimintaa varten voidaan perustaa yhteisiä PTR-rikostiedusteluyksiköitä. Matkustajatietojen käsittelyä varten on erityinen rikostiedusteluyksikkö. Tästä matkustajatietoyksiköstä säädetään *1. lakiehdotuksen* 5 §:ssä. PTR-rikostiedusteluyksiköissä voi toimia PTR-viranomaisten erikseen tehtävään määrättyjä edustajia, kuten hallituksen esityksessä on ehdotettu.

3. Laki sakon täytäntöönpanosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

1 §. Lain soveltamisala. Valiokunta toteaa, että lain 1 §:n 1 momenttiin on hallituksen esityksen antamisen jälkeen lisätty uusia kohtia siten, että ehdotettu muutos kohdistuu momentin 13 kohtaan ja lisättävä kohta on 14 kohta. Lisäksi mainitussa uudessa kohdassa on otettava huomioon valiokunnan muutosten johdosta muuttunut *1. lakiehdotuksen* pykälänumerointi. Aiemmin tehdyt muutokset on otettava myös johtolauseessa huomioon.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Hallintovaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 55/2018 vp sisältyvät 1.—3. lakiehdotuksen. (Valiokunnan muutosehdotukset)

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

Laki

lentoliikenteen matkustajarekisteritietojen käytöstä terrorismirikosten ja vakavan rikollisuuden torjunnassa

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

Valiokunnan mietintö HaVM 42/2018 vp

1 §

Soveltamisala

Tällä lailla pannaan täytäntöön matkustajarekisteritietojen (PNR) käytöstä terrorismirikosten ja vakavan rikollisuuden ennalta estämistä, paljastamista ja tutkintaa sekä tällaisin rikoksiin liittyviä syytetoimia varten annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2016/681, jäljempänä *matkustajarekisteridirektiivi*.

2 §

Suhde muuhun lainsäädäntöön

Sen lisäksi, mitä tässä laissa säädetään, matkustajarekisteritietojen käsittelyyn sovelletaan henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annettua lakia (1054/2018).

Poliisin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen oikeudesta saada lentoliikenteen matkustajia koskevia tietoja säädetään myös henkilötietojen käsittelystä poliisitoimissa annetussa laissa (1), henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annetussa laissa (1) ja henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetussa laissa (1).

3 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

- 1) *lentoliikenteen harjoittajalla* lentoliikenneyritystä, jolla on voimassa oleva liikennelupa tai muu vastaava lupa, jonka nojalla yritys voi kuljettaa matkustajia lentoteitse;
- 2) *Euroopan unionin ulkopuolisella lennolla* mitä tahansa lentoliikenteen harjoittajan reitti- tai tilauslentoa, joka lennetään kolmannelta maasta ja jonka on määrä laskeutua jäsenvaltion alueelle tai joka lentää jäsenvaltion alueelta ja jonka on määrä laskeutua kolmanteen maahan, mukaan lukien molemmissa tapauksissa lennot, joihin sisältyy välilasku jäsenvaltioiden tai kolmansien maiden alueella;
- 3) *Euroopan unionin sisäisellä lennolla* mitä tahansa lentoliikenteen harjoittajan reitti- tai tilauslentoa, joka lennetään jäsenvaltion alueelta ja jonka on määrä laskeutua yhden tai useamman muun jäsenvaltion alueelle ilman välilaskuja jonkin kolmannen maan alueelle;
- 4) *matkustajalla* henkilöä, mukaan lukien vaihto- tai kauttakulkumatkustajat, lukuun ottamatta miehistön jäseniä, jota kuljetetaan tai on tarkoitus kuljettaa ilma-aluksella lentoliikenteenharjoittajan suostumuksella, joka käy ilmi henkilön kirjaamisesta matkustajaluetteloon;
- 5) *matkustajarekisteritiedoilla* kunkin matkustajan matkustustiedot sisältävää rekisteriä, joka sisältää tiedot, joita lippuvarauksia tekevät sekä kuljetukseen osallistuvat lentoliikenteen harjoittajat tarvitsevat varausten käsittelyä ja valvontaa varten kunkin matkan osalta, jonka henkilö on varannut tai joka on varattu hänen puolestaan, riippumatta siitä, sisältyykö rekisteri varausjärjestelmään, lähtöselvitysjärjestelmään, jota käytetään lentomatkustajien lähtöselvityksen tekemiseksi, tai muuhun vastaavaan järjestelmään;

Valiokunnan mietintö HaVM 42/2018 vp

6) *terrorisimirikoksella* rikoslain (39/1889) 34 a luvun 1, 1 a, 2—4, 4 a—4 c, 5 ja 5 a—5 c §:ssä tarkoitettuja rikoksia;

7) *vakavalla rikollisuudella* sellaisia matkustajarekisteridirektiivin liitteessä II tarkoitettuja rikosten muotoja, joista enimmäisrangaistukseksi on säädetty vähintään kolme vuotta vankeutta;

8) *häivyttämiselä* tietojen osien, joiden avulla voisi olla mahdollista tunnistaa välittömästi matkustaja, saattamista käyttäjälle näkymättömiksi;

9) *toimivaltaisilla viranomaisilla* poliisia, Tullia ja Rajavartiolaitosta; sekä

10) *Europolilla* Euroopan unionin lainvalvontayhteistyövirastosta (Europol) sekä neuvoston päätösten 2009/371/YOS, 2009/934/YOS, 2009/935/YOS, 2009/936/YOS ja 2009/968/YOS korvaamisesta ja kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/794 1 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua virastoa.

4 §

Lentoliikenteen harjoittajan velvollisuus toimittaa matkustajarekisteritietoja

Lentoliikenteen harjoittajan on toimitettava 5 §:ssä tarkoitettulle matkustajätietoyksikölle 2 momentissa tarkoitettut matkustajarekisteritiedot sekä Euroopan unionin ulkopuolisista että Euroopan unionin sisäisistä saapuvista ja lähtevistä operoimistaan lennoista siltä osin kuin niitä on kerätty tavanomaisen liiketoiminnan yhteydessä. Yhteistunnuksin suoritetuista lennoista velvollisuus koskee lennon operoivaa yritystä. Jos lentoliikenteen harjoittaja on kerännyt myös matkustajarekisteridirektiivin liitteen I kohdassa 18 tarkoitettuja matkustajan ennakkotietoja, mutta ei säilytä niitä samoin teknisin keinoin kuin muita matkustajarekisteritietoja, myös nämä tiedot on toimitettava. Lentoliikenteen harjoittajan on toimitettava matkustajarekisteritiedot maksutta.

Matkustajarekisteritietoja ovat:

- 1) matkustajarekisterin varaustunnus;
- 2) lipun varauspäivä tai kirjoituspäivä;
- 3) suunnitellut matkustuspäivät;
- 4) nimi tai nimet;
- 5) osoite ja yhteystiedot;
- 6) kaikki maksutapaa koskevat tiedot;
- 7) tietyn matkustajarekisterin kaikki matkareittitiedot;
- 8) kanta-asiakastiedot;
- 9) matkatoimisto- ja matkatoimistovirkailijatiedot;
- 10) matkustajan matkustustilanne mukaan luettuina vahvistukset, lähtöselvitystilanne, viime hetkellä lennolta pois jääminen tai viime hetken lähtö ilman varausta;
- 11) jaetut matkustajarekisteritiedot;
- 12) yleiset huomautukset;
- 13) lipunkirjoituskentän tiedot;
- 14) istumapaikan numero ja muut paikkatiedot;
- 15) yhteistunnusten käyttöä koskevat tiedot;
- 16) kaikki matkatavaratiedot;
- 17) muiden matkustajarekisteritiedoissa olevien matkustajien määrä ja nimet;
- 18) matkustajan ennakkotiedot, jos sellaisia on kerätty; sekä
- 19) kaikki aiemmin tehdyt muutokset 1—18 kohdassa tarkoitettuihin matkustajarekisteritietoihin.

Valiokunnan mietintö HaVM 42/2018 vp

Matkustajarekisteritiedot on toimitettava 24 tuntia ennen lennon aikataulunmukaista saapumis- tai lähtöaikaa sekä välittömästi lennon sulkeuduttua, jolloin tietojen toimittamisen voi rajata myös aikaisemmin toimitettujen tietojen päivityksiin. Jos tiedot ovat tarpeen terrorismirikoksiin tai vakavaan rikollisuuteen liittyvään määrättyyn ja tosiasialliseen uhkaan reagoimiseksi, tiedot on matkustajatietoyksikön pyynnöstä toimitettava muinakin ajankohtina.

Matkustajarekisteritiedot on toimitettava lentoliikenteen harjoittajien suorittamassa PNR- tietojen matkustajatietoyksiköille siirrossa käytettävistä yhteisistä yhteyskäytännöistä ja tietomuo- doista annetun Euroopan komission täytäntöönpanopäätöksen (EU) 2017/759 mukaisesti.

5 §

Matkustajatietoyksikkö

Tässä laissa tarkoitettuna matkustajatietoyksikkönä toimii poliisin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta annetun lain (687/2009) 5 §:ssä tarkoitettu valtakunnallinen PTR- rikostie- dusteluyksikkö.

Matkustajatietoyksikön tehtävänä on matkustajarekisteritietojen vastaanottaminen ja niiden käsittely tämän lain mukaisesti.

6 §

Rekisterinpitäjä ja tietosuojavastaava

Poliisihallitus toimii matkustajatietoyksikön matkustajarekisteritietoja sisältävän rekisterin rekisterinpitäjänä ja vastaa tietosuojavastaavan nimeämisestä. Tietosuojavastaava on vastuussa matkustajarekisteritietojen käsittelyn valvonnasta ja tietosuojaan liittyvien toimenpiteiden täy- täntöönpanosta matkustajatietoyksikössä.

Tietosuojavastaavalla on pääsy matkustajatietoyksikön käsittelemiin tietoihin. Rekisteröidyllä on oikeus ottaa yhteyttä tietosuojavastaavaan kaikissa kyseisen rekisteröidyn matkustajarekiste- ritietojen käsittelyyn liittyvissä asioissa.

7 §

Matkustajarekisteritietojen käsittely

Matkustajatietoyksikkö saa käsitellä matkustajarekisteritietoja sellaisten henkilöiden tunnistamiseksi, joilla saattaa olla osallisuutta terrorismirikoksiin tai vakavaan rikollisuuteen. Matkusta- jarekisteritietoja saa käsitellä:

- 1) matkustajien arvioimiseksi ennen heidän aikataulun mukaista saapumistaan tai lähtöään;
- 2) vastaamiseksi toimivaltaisen viranomaisen, toisen jäsenvaltion matkustajayksikön tai Euro- polin perusteltuun ja riittäviin havaintoihin perustuvaan pyyntöön toimittaa matkustajarekisteri- tietoja ja käsitellä niitä;
- 3) matkustajarekisteritietojen analysoimiseksi arviointikriteerien päivittämistä tai uusien arvi- ointikriteerien määrittelemistä varten.

Matkustajatietoyksikkö voi käyttää 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettussa matkustajien arvioin- nissa ennalta määriteltyjä kriteerejä. Matkustajatietoyksikkö vahvistaa 1 momentin 3 kohdassa

Valiokunnan mietintö HaVM 42/2018 vp

tarkoitettujen arviointi- ja analyysikriteerit ja tarkistaa ne säännöllisesti yhdessä toimivaltaisten viranomaisten kanssa. Arviointikriteerien on oltava kohdennettuja, oikeasuhtaisia ja selkeitä. Ne eivät saa perustua henkilön rotuun tai etniseen alkuperään, poliittisiin mielipiteisiin, uskonnolliseen tai filosofiseen vakaumukseen, ammattiliiton jäsenyyteen eivätkä terveydentilaa, sukupuolielämää tai sukupuolista suuntautuneisuutta koskeviin tietoihin.

Matkustajatietoyksikkö voi ~~1 momentissa tarkoitettujen käsittelyn yhteydessä~~ verrata matkustajarekisteritietoja automatisoidusti seuraaviin tietoihin, tietojärjestelmiin ja rekistereihin:

1) henkilötietojen käsittelystä poliisitoimissa annetun lain 5—8 ja 11 §:ssä sekä 12 §:n 1 momentissa tarkoitettut tiedot;

2) henkilötietojen käsittelystä poliisitoimissa annetun lain 48 §:n 1 momentissa ja 49 §:ssä tarkoitettut tiedot;

3) henkilötietojen käsittelystä poliisitoimissa annetun lain 3 §:n 2 kohdassa tarkoitettu Schengenin tietojärjestelmä;

4) henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annetun lain 7—11 §:ssä tarkoitettut tiedot sekä 15 §:ssä tarkoitettut Rajavartiolaitoksen valvontatehtävien suorittamiseksi käsiteltävät tiedot;

5) henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetun lain 7—10, 12 ja 14 §:ssä tarkoitettut tiedot;

6) ulkomaalaisrekisteristä annetun lain (1270/1997) 2 §:ssä tarkoitettu ulkomaalaisrekisteri;

7) liikenteen palveluista annetun lain (320/2017) 216 §:ssä tarkoitettuun liikenneasioiden rekisteriin rekisteröityjen ajoneuvojen, vesikulkuneuvojen ja henkilölupien tiedot;

8) vesikulkuneuvorekisteristä annetun lain (424/2014) 1 §:ssä tarkoitettu vesikulkuneuvorekisteri;

8) väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain (661/2009) 3 §:ssä tarkoitettu väestötietojärjestelmä;

9) kansainvälisen rikospoliisijärjestön (I.P.C.O. - Interpol) tietokannat; sekä

10) Euroopan unionin lainvalvontayhteistyövirastosta annetun lain (214/2017) 3 §:n 2 momentissa tarkoitettut tiedot.

Edellä 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettujen Matkustajarekisteritietojen käsittelyn tuloksena saadut osumat on tarkistettava yksittäin.

Edellä 3 momentin 2 kohdassa tarkoitettujen tietojen vertailu on toteutettava tietoturvallisella tavalla siten kuin suojelupoliisin kanssa sovitaan. Vertailun voi suorittaa ainoastaan suojelupoliisin matkustajatietoyksikköön määräämä virkamies. Vertailun tulokset voidaan luovuttaa eteenpäin ainoastaan suojelupoliisin suostumuksella.

Matkustajatietoyksikkö ei saa käsitellä sellaisia matkustajarekisterin tietoja, jotka paljastavat henkilön rodun tai etnisen alkuperän, poliittiset mielipiteet, uskonnollisen tai filosofisen vakaumuksen, ammattiliiton jäsenyyden, terveydentilan tai seksuaalielämän tai sukupuolisen suuntautumisen. (Uusi 6 mom.)

8 §

Matkustajarekisteritietojen toimittaminen toimivaltaisille viranomaisille

Matkustajatietoyksikön on toimitettava matkustajarekisteritietojen 7 §:ssä ~~1 momentin 1 kohdassa~~ tarkoitettujen käsittelyn tuloksena tunnistettujen henkilöiden matkustajarekisteritiedot tai tietojen käsittelyn tulokset toimivaltaisille viranomaisille, jotta nämä voivat tehdä selvityksiä kyseisten henkilöiden osallisuudesta terrorismirikoksiin tai vakavaan rikollisuuteen.

Valiokunnan mietintö HaVM 42/2018 vp

Tiedot tai tietojen käsittelyn tulokset voidaan toimittaa toimivaltaisille viranomaisille myös näiden asianmukaisesta ja perustellusta pyynnöstä käsitellä tietoja terrorismirikosten tai vakavan rikollisuuden ennalta estämistä, paljastamista ja tutkintaa sekä tällaisiin rikoksiin liittyviä syytetoimia varten.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettua tietoa voidaan toimittaa vain tapauskohtaisesti.

Toimivaltaiset viranomaiset voivat käyttää matkustajätietoyksikön toimittamia tietoja myös tietojen käsittelyn yhteydessä esiin tulleiden rikosten ja niihin viittaavien seikkojen selvittämiseksi, ennalta estämiseksi ja paljastamiseksi sekä toiminnan suuntaamiseksi ja syyttömyysolettaman tukemiseksi.

9 §

Matkustajarekisteritietojen pyytäminen toisilta jäsenvaltioilta ja tietojen näille luovuttaminen

Matkustajätietoyksikkö voi pyytää matkustajarekisteritietoja toisen jäsenvaltion matkustajätietoyksiköltä terrorismirikoksen tai vakavan rikollisuuden ennalta estämistä, paljastamista ja tutkintaa sekä tällaisiin rikoksiin liittyviä syytetoimia varten. Pyyntö on perusteltava. Matkustajätietoyksikön on toimitettava toisen jäsenvaltion matkustajätietoyksiköltä saadut matkustajarekisteritiedot tai tietojen käsittelyn tulokset toimivaltaiselle viranomaiselle.

Matkustajätietoyksikön on toimitettava matkustajarekisteritietojen 7 §:ssä 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetun käsittelyn perusteella tunnistamiensa henkilöiden tiedot toisten jäsenvaltioiden vastaaville matkustajätietoyksiköille. Toimitettavien tietojen on sisällettävä käsittelyn tuloksena tunnistettujen henkilöiden kaikki olennaiset ja välttämättömät tiedot tai tietojen käsittelyn tulokset. Matkustajätietoyksikkö voi tämän lisäksi toimittaa matkustajarekisteritietoja tai tietojen käsittelyn tuloksia toisen jäsenvaltion matkustajätietoyksikölle tämän perustellusta pyynnöstä.

Toimivaltaiset viranomaiset voivat pyytää matkustajarekisteritietoja suoraan toisen jäsenvaltion matkustajätietoyksiköltä, kun se on tarpeen hätätilanteessa terrorismirikoksen tai vakavan rikollisuuden ennalta estämistä, paljastamista ja tutkintaa sekä tällaisiin rikoksiin liittyviä syytetoimia varten. Pyyntö on perusteltava ja siitä on lähetettävä tieto matkustajätietoyksikölle. Vastavilla edellytyksillä matkustajätietoyksikkö voi toimittaa matkustajarekisteritietoja toisen jäsenvaltion toimivaltaisille viranomaisille näiden pyynnön perusteella.

10 §

Matkustajarekisteritietojen toimittaminen Europolille

Matkustajätietoyksikkö voi perustellusta pyynnöstä toimittaa matkustajarekisteritietoja tai tietojen käsittelyn lisäselvitysten tuloksia Europolille 3 §:n 10 kohdassa tarkoitetun asetuksen IV luvussa tarkoitettua tietojenkäsittelyä varten terrorismirikosten tai vakavan rikollisuuden ennalta estämistä, paljastamista ja tutkintaa sekä tällaisiin rikoksiin liittyviä syytetoimia varten, kun toimittaminen on tarpeen asetuksen 3 artiklassa tarkoitetun jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten rikostorjuntayhteistyön ja keskinäisen yhteistyön tavoitteiden saavuttamiseksi.

Valiokunnan mietintö HaVM 42/2018 vp

11 §

Matkustajarekisteritietojen siirtäminen kolmansiin maihin

Matkustajatietoyksikkö saa siirtää matkustajarekisteritietoja ja tietojen käsittelyn tuloksia kolmanteen maahan vain yksittäistapauksessa ja edellyttäen, että:

1) henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetun lain 41—43 §:n säännöksiä noudatetaan; ja

2) siirtäminen on tarpeen terrorismirikosten tai vakavan rikollisuuden ennalta estämistä, paljastamista ja tutkintaa sekä tällaisiin rikoksiin liittyviä syytetoimia varten.

Matkustajatietoyksikkö voi antaa luvan siirtämiensä matkustajarekisteritietojen ja tietojen käsittelyn tulosten siirtämiseen kolmanteesta maasta edelleen muuhun kolmanteen maahan, jos siirtäminen on välttämätöntä terrorismirikosten tai vakavan rikollisuuden torjumiseksi.

Matkustajatietoyksikkö saa siirtää toisen jäsenvaltion matkustajatietoyksiköltä saatuja matkustajarekisteritietoja kolmanteen maahan ilman kyseisen jäsenvaltion matkustajatietoyksikön lupaa vain, jos siirto on olennaisen tärkeää jäsenvaltioon tai kolmanteen maahan kohdistuvaan terrorismirikoksia tai vakavaa rikollisuutta koskevaan määrättyyn ja tosiasialliseen uhkaan vastaamiseksi, eikä lupaa voida saada ajoissa. Siirrosta on ilmoitettava kyseisen jäsenvaltion matkustajatietoyksikölle ja siirto on kirjattava asianmukaisesti ja tarkistettava jälkikäteen.

Ennen matkustajarekisteritietojen kolmannen maan toimivaltaisille viranomaisille siirtämistä matkustajatietoyksikön on varmistettava, että kolmas maa aikoo käyttää tietoja tässä pykälässä tarkoitettujen ehtojen ja suojakeinojen mukaisesti. Tietojen siirtämisestä on ilmoitettava matkustajatietoyksikön tietosuojavastaavalle.

12 §

Matkustajarekisteritietojen poistaminen, häivyttäminen ja häivytettyjen tietojen luovuttaminen

Matkustajatietoyksikön on poistettava matkustajarekisteritiedot 6 §:ssä tarkoitetusta rekisteristä viiden vuoden kuluttua siitä, kun ne on toimitettu matkustajatietoyksikölle. Kuuden kuukauden kuluttua tietojen matkustajatietoyksikölle toimittamisesta tiedoista on erotettava häivyttämällä seuraavat matkustajarekisteritiedot:

1) nimi **tai** nimet, mukaan lukien muiden matkustajarekisterin tiedoissa mainittujen yhdessä matkustavien matkustajien nimet ja lukumäärä;

2) osoite ja muut yhteystiedot;

3) kaikki maksutapaa koskevat tiedot, myös laskutusosoite, sikäli kuin ne sisältävät tietoja, joiden avulla voisi olla mahdollista tunnistaa välittömästi matkustaja, johon matkustajarekisterin tiedot liittyvät, tai muita henkilöitä;

4) kanta-asiakastiedot;

5) yleiset huomautukset; sekä

6) matkustajan ennakkotiedot, jos sellaisia on kerätty.

Matkustajatietoyksikön tulee poistaa **7 §:ssä** ~~1 momentin~~ ~~1~~ ~~kohdassa~~ tarkoitetun käsittelyn tulokset, kun osumasta on ilmoitettu toimivaltaisille viranomaisille tai toisen jäsenvaltion matkustajatietoyksikölle. Jos tulos osoittautuu lisäselvitysten jälkeen virheelliseksi, virheelliseksi todettu tieto saadaan myöhempien virheosumien välttämiseksi tallettaa siihen saakka kun tiedot on 1

Valiokunnan mietintö HaVM 42/2018 vp

momentin nojalla poistettu. Virheellisestä tuloksesta on ilmoitettava sille toimivaltaiselle viranomaiselle tai toisen jäsenvaltion matkustajatietyöyksikölle, jolle käsittelyn tulokset on luovutettu.

Jos matkustajarekisteritietoihin sisältyy muita kuin 4 §:n 2 momentissa tarkoitettuja tietoja tai tietoja, jotka paljastavat henkilön rodun tai etnisen alkuperän, poliittiset mielipiteet, uskonnollisen tai filosofisen vakaumuksen, ammattiliiton jäsenyyden, terveydentilan tai seksuaalielämän tai sukupuolisen suuntautumisen, tiedot on poistettava välittömästi niiden vastaanottamisen jälkeen.

Matkustajarekisteritiedot, joista on erotettu häivyttämällä 1 momentissa tarkoitettut tiedot, voidaan luovuttaa häivyttetyt tiedot mukaan lukien vain matkustajatietyöyksikön päällikön tai hänen määräämänsä matkustajatietyöyksikön henkilöstöön kuuluvan päätöksellä. Jos kyseessä on toisen jäsenvaltion matkustajatietyöyksikön pyyntö, edellytyksenä on lisäksi, että tietojen luovuttamisen voidaan kohtuudella olettaa olevan tarpeen terrorismirikosten tai vakavan rikollisuuden torjumiseksi. **Tietojen luovuttamisesta on ilmoitettava tietosuojavastaavalle ja tämän on suoritettava jälkiarviointi luovutuksen lainmukaisuudesta.**

~~13 §~~

Rekisteröidyn tarkastusoikeuden rajoittaminen

~~Henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetun lain 23 §:stä poiketen tarkastusoikeutta ei ole matkustajarekisteritietojen käsittelyn tuloksia koskeviin tietoihin.~~

~~Tietosuojavaltuutettu voi rekisteröidyn pyynnöstä tarkastaa 1 momentissa tarkoitettujen tietojen lainmukaisuuden.~~

13 (14) §

Lentoliikenteen harjoittajan seuraamusmaksu

Lentoliikenteen harjoittajalle, joka rikkoo 4 §:ssä säädetyn matkustajarekisteritietojen toimitamisvelvollisuuden, määrätään seuraamusmaksu. Maksun suuruus on 3 000 euroa kutakin sellaista lentoa kohden, jolta ei ole toimitettu matkustajarekisteritietoja tai ne on toimitettu ilmeisen puutteellisesti.

Seuraamusmaksua ei määrätä, jos virhe matkustajarekisteritietojen toimittamisessa on tapahtunut olosuhteet huomioon ottaen anteeksi annettavasta huomaamattomuudesta tai maksun määrääminen olisi olosuhteet huomioon ottaen kohtuutonta.

Seuraamusmaksua ei voida määrätä sille, jota epäillään samasta teosta esitutkinnassa, syyteharkinnassa tai tuomioistuimessa vireillä olevassa rikosasiassa. Seuraamusmaksua ei voida määrätä myöskään sille, jolle on samasta teosta annettu lainvoimainen tuomio tai jolle on määrätty ulkomaalaislain (301/2004) 179 §:n mukainen liikenteenharjoittajan seuraamusmaksu henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain **25** §:n rikkomisesta.

Valiokunnan mietintö HaVM 42/2018 vp

14 (15) §

Lentoliikenteen harjoittajan kuuleminen

Lentoliikenteen harjoittajalle on ennen seuraamusmaksun määräämistä varattava kirjallisesti tilaisuus antaa selityksensä määräajassa, joka ei saa olla kahta viikkoa lyhyempi.

15 (16) §

Seuraamusmaksun määrääminen

Seuraamusmaksun määrää keskusrikospoliisin päällikkö tai hänen määräämänsä virkamies. Seuraamusmaksu määrätään maksettavaksi valtiolle. Seuraamusmaksun määräämistä koskevaa päätöstä on muutoksenhausta huolimatta noudatettava, jollei muutoksenhakuviranomainen toisin määrää. Maksu on määrättävä viimeistään kahden vuoden kuluessa 14 §:n 1 momentissa tarkoitettua lentoliikenteen harjoittajan rikkomuksesta.

16 (17) §

Maksuaika

Seuraamusmaksu on maksettava kuukauden kuluessa päätöksen tiedoksi saamisesta. Maksettavaksi erääntyneelle seuraamusmaksulle, jota ei ole suoritettu viimeistään eräpäivänä, peritään viivästyskorkoa korkolain (633/1982) 4 §:n 1 momentissa tarkoitetun korkokannan mukaan.

17 (18) §

Seuraamusmaksun täytäntöönpano ja muutoksenhaku

Seuraamusmaksun täytäntöönpanosta huolehtii oikeusrekisterikeskus. Oikeusrekisterikeskukselle on ilmoitettava viranomaisen tai tuomioistuimen päätöksestä, jolla seuraamusmaksua on alennettu tai maksu on poistettu. Oikeusrekisterikeskuksen on hakemuksetta palautettava perusteettomasti maksettu seuraamusmaksu.

Tämän lain nojalla maksettavaksi määrätty seuraamusmaksu pannaan täytäntöön siinä järjestyksessä kuin sakon täytäntöönpanosta annetussa laissa (672/2002) säädetään. Lentoliikenteen harjoittajan kuulemista ja seuraamusmaksun määräämispäätöstä sekä päätöksen täytäntöönpanoa koskevat tiedoksiannot voidaan tehdä kenelle tahansa kyseisen lentoliikenteen harjoittajan palveluksessa olevalle ilma-aluksen päällikölle, ellei liikenteen harjoittajalla ole Suomessa nimettyä edustajaa.

Seuraamusmaksua koskevaan päätökseen haetaan muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään. Hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan. Seuraamusmaksu vanhene viiden vuoden kuluttua lainvoiman saaneen päätöksen tekemisestä.

Valiokunnan mietintö HaVM 42/2018 vp

18 (19) §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 ____ .

2.

Laki

poliisin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta annetun lain 5 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan poliisin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta annetun lain (687/2009) 5 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 881/2011, seuraavasti:

5 §

PTR-rikostiedusteluyksiköt

PTR-viranomaisten rikostiedustelu- ja rikosanalyysitoimintaa varten voidaan perustaa yhteisiä PTR-rikostiedusteluyksiköitä. Matkustajatietojen käsittelyä varten on erityinen PTR-rikostiedusteluyksikkö. PTR-rikostiedusteluyksiköissä voi toimia PTR-viranomaisten erikseen tehtävään määrättyjä edustajia.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 ____ .

3.

Laki

sakon täytäntöönpanosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sakon täytäntöönpanosta annetun lain (672/2002) 1 §:n 1 momentin 13 kohta, sellaisena kuin se on laissa 7, sekä
lisätään 1 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on laeissa 224/2008, 462/2011, 348/2013, 257/2014, 671/2015, 451/2016, 470/2017, 1052/2018 ja /, uusi 14 kohta seuraavasti:

1 §

Lain soveltamisala

Tässä laissa säädettyssä järjestyksessä pannaan täytäntöön seuraavat seuraamukset:

13) Finanssivalvonnasta annetun lain (878/2008) 38 §:ssä tarkoitettu rikemaksu ja 40 §:ssä tarkoitettu seuraamusmaksu;

14) lentoliikenteen matkustajarekisteritietojen käytöstä terrorismin ja vakavan rikollisuuden torjunnassa annetun lain (/) 13 §:ssä tarkoitettu lentoliikenteen harjoittajan seuraamusmaksu.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 12.3.2019

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Juho Eerola ps
varapuheenjohtaja Timo V. Korhonen kesk
jäsen Anders Adlercreutz r
jäsen Pertti Hakanen kesk
jäsen Antti Kurvinen kesk
jäsen Sirpa Paatero sd
jäsen Olli-Poika Parviainen vihr
jäsen Juha Pylväs kesk
jäsen Wille Rydman kok

Valiokunnan mietintö HaVM 42/2018 vp

jäsen Joonas Räsänen sd
jäsen Matti Semi vas
jäsen Mari-Leena Talvitie kok
varajäsen Ilkka Kantola sd

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

istuntoasiainneuvos Henri Helo